

Dacko S. Ya. Competitive analysis of untitled wood by enterprises Lviv and Rivne regional managements of forest and hunting economy

The competitive sale of commercial timbers is considered by the enterprises of Ukraine. The comparative analysis of sale of untitled wood is done on competitive principles by enterprises Lviv and Rivne regional managements of forest and hunting economy.

Keywords: untitled wood, round commercial timbers, auctions, specialized auctions, a sale of wood is on an export.

УДК 330.16+316.32+339.9

Доц. Л.П. Кудирко, канд. екон. наук – Київський НТЕУ; доц. К.Й. Пугачевська, канд. екон. наук – МДУ; студ. К.С. Пугачевська – Київський НТЕУ

МІЖНАРОДНА КОМПОНЕНТА ФЕНОМЕНУ КИТАЙСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНОГО ЛІДЕРСТВА

Розглянуто основні детермінанти конкурентоспроможності китайської економіки. Проаналізовано основні макроекономічні показники та наведено перспективи подальшого розвитку КНР на тлі глобальної фінансової кризи.

Ключові слова: глобальне лідерство, соціально-економічний розвиток, глобальна фінансова криза, конкурентоспроможність, міжнародні інвестиції.

Постановка проблеми. Тридцять років тому Китай розпочав шлях кардинальних економічних і соціальних перетворень, який спирався на прагматичний розрахунок і реалії ринкових відносин. Цей курс отримав назву "політика реформ і відкритості". За цей період Китай став прикладом того, як виважена зовнішньоекономічна стратегія може за відносно короткий проміжок часу вивести величезну країну в число глобальних лідерів. Проблематика китайського феномену особливо актуальна нині, коли людство перебуває в епіцентрі найбільш великомасштабної з часів Великої депресії фінансово-економічної кризи. Однією із підойм виходу глобальної економіки з кризового стану є нарощування та збереження високої і стійкої економічної динаміки в країнах, які належать до авангарду світового розвитку, і, передусім, США та Китаї. З огляду на зазначене, тема дослідження, в якому аналізується досвід китайських зовнішньоекономічних реформ як передумова посилення конкурентних позицій національної економіки в умовах її активної інтеграції в глобальний економічний простір, є актуальною і такою, що має не лише теоретичне, але й практичне значення для України, яка потребує оптимізації своєї стратегії реалізації національних економічних інтересів через механізми міжнародної взаємодії.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблематику джерел та напрямів реформування китайської економіки, в контексті посилення її статусу як глобального лідера, відображено в низці праць зарубіжних фахівців, зокрема Лі Цзи Шен [5], В. Гельбраса [1], В. Міхеєва [9], В. Мельянцева [8], В. Карлусова [2], І. Лабінської [4] тощо. У вітчизняній науковій літературі пріоритетні завдання трансформації системи макрорегулювання в КНР висвітлено у працях А.А. Мазаракі [6], Є. Марцуна [7], Н. Самсоненка [11] та інших. Водночас, багато аспектів цієї проблеми, з огляду на особливості розвитку сучасної глобальної економіки, потребують більш повного та предметного дослідження.

Метою цієї роботи є дослідження основних детермінант конкурентоспроможності китайської економіки, а також прогнозування перспектив подальшого розвитку КНР на тлі глобальної фінансової кризи.

Виклад основного матеріалу. Вражаючи успіхи китайської економіки варто, на наш погляд, шукати у максимально сприятливому поєднанні ендогенних та екзогенних детермінант, кумулятивна дія яких дає змогу вирішувати базові завдання економічного розвитку, одночасно оновлюючи політичну систему країни. Насамперед варто акцентувати увагу на тих, які зумовили появу феномену такої значущості, як Китай:

- чинник "масштабності" (велика територія, населення, значні природні ресурси) створює можливості для мобілізації значних нагромаджень, господарських проривів, формування відносно автономного національного відтворювального комплексу;
- варіант ефективного переходу від командно-адміністративної до ринкової економіки зумовлений послідовністю, уникненням "шоків" і швидких темпів приватизації, функціонуванням "двохсекторної" економіки, контролем над базовими галузями і фінансовою сферою, а також над приватногосподарським простором;
- активно задіяний компонент національних культурних традицій, цивілізаційний чинник.

До важливих особливостей китайської реформи також потрібно віднести "опору на власні сили, яка в сучасних термінах формулюється як "відносно цілісна система сучасних продуктивних сил". У цьому сенсі варто віддати належне керівництву КНР, яке усвідомлювало неможливість модернізації величезної країни тільки внаслідок зовнішніх чинників на початковому етапі ринкових реформ. Щодо Китаю, то в середині 80-х років Світовий банк запропонував безвідсотковий кредит на придбання імпортного обладнання для легкої промисловості та сільського господарства. Експерти міжнародних фінансових інституцій надали рекомендацію щодо доцільності міжнародної спеціалізації на виробництві й експорті трудомісткої продукції, яка має стати визначальною для країни [16, с. 70].

Завдяки продуманій політиці, яка чітко враховує національні інтереси Китаю, його економічний потенціал і, разом з тим, тенденції світового розвитку, цій країні вже десять років поспіль вдається утримувати темпи економічного зростання на високому рівні близько 10 %. У 2008 р. ВВП країни становив близько 4,4 трлн дол. США, що на 800 млрд більше, ніж у 2007 р. При цьому темпи зростання ВВП були найшвидшими у 2007 р. – приблизно 12 %. У 2008 р. вони дещо знизилися і становили 9 %, що пов'язано з глобальною фінансовою кризою. Досягнення подібних за динамізмом позитивних економічних результатів вже траплялося у світовій історії, проте унікальність Китаю полягає у тому, що такі високі показники були забезпечені протягом дуже тривалого часу. У країні сформувався комплекс сучасних галузей промисловості, будівництва, транспорту, зв'язку і торгівлі, а за економічним потенціалом Китай увійшов в п'ятірку держав світу з найбільшим ВВП.

На наш погляд, важливим джерелом економічного піднесення Китаю та структурної переорієнтації його економіки став зовнішній сектор, склад-

ником якого є зовнішня торгівля. У 2008 р. експорт КНР становив 1438,5 млрд дол., що на 18 % більше, ніж у 2007 р. Показник імпорту у 2007 р. становив 95,6 млрд дол., а у 2008 р. збільшився на 13 % і досяг рівня близько 113,3 млрд дол. США. На тлі нарощування масштабів зовнішньої торгівлі, країна має додатне сальдо торговельного балансу. Оцінюючи рівень відкритості економіки Китаю за критерієм зовнішньоторговельної квоти з огляду динамізму цих показників, варто привести такі дані: у 1995 р. він становив 39 % щодо ВВП, 40 % – у 2000 р., 48 % – у 2005 р. і 58 % – у 2008 р. Завдяки швидкому зростанню зовнішньої торгівлі частка Китаю у світовій торгівлі зросла від 4,6 % у 90-ті роки до 9,4 % сьогодні [1, с. 79]. Поряд із США, Німеччиною і Японією, країна утворила своєрідний "клуб провідних світових торгових держав". Крім того, динамізм, у розвитку зовнішньої торгівлі призвів до стрімкого нарощування золотовалютних резервів.

Зазначаючи міжнародні аспекти економічного піднесення Китаю та посилення його позицій як глобального лідера, звертаємо увагу на таку компоненту його розвитку, як міжнародне інвестування. Іноземні інвестиції в Китаї є одним із основних чинників економічного зростання, про що свідчать темпи економічного розвитку КНР, яка сьогодні є світовим лідером зі залучення іноземного капіталу.

Економічне зростання Китаю забезпечене трьома потужними хвилями вітчизняних і іноземних інвестицій. Перша – інвестиції держави і виробничих комплексів, які стартували в 1978 р., одночасно з аграрною реформою і початком індустріалізації села. Друге джерело інвестицій надійшло з боку Тайваню, Гонконгу і Макао. Таким чином, це були вже іноземні інвестиції сусідів Китаю. І насамкінець, третя хвиля почалась після азійської кризи 1997-1998 рр., внаслідок якої відбулася переорієнтація глобальних інвестиційних потоків у напрямку Китаю. Саме цей період започаткував спалах інвестиційного буму з боку США, Японії, Англії, Франції, Німеччини на користь Китаю. Поштовхом до активізації іноземного інвестування був вступ КНР до складу СОТ, що додавало впевненості інвесторам у стабільності розвитку економіки [5, с. 75].

Відповідно до "Доповіді про світові інвестиції" Конференції ООН з торгівлі і розвитку Китай протягом останніх дев'яти років міцно утримує першість серед країн, які розвиваються, за обсягом іноземних інвестицій. Свідченням цьому є факт, що близько 400 із 500 провідних світових транснаціональних корпорацій уже мають свої підприємства на території Китаю [18].

Величина інвестиційних надходжень у Китай збільшилась від 10,3 млрд дол. США у 1990 р. до 108 млрд дол. США у 2008 р., тобто майже у 10 разів. Інвестиції в основний капітал у відсотках до ВВП збільшилися з 24,2 % у 1990 р. по 48,5 % у 2005 р. [1, с. 79]. Варто також акцентувати увагу на такій особливості в реалізації політики держави щодо іноземних інвестицій: їхнє залучення підпорядковано концентрації сил і засобів для створення і розвитку районів, організацію експортного виробництва за ресурси іноземних інвесторів, розширення зовнішньої торгівлі. Щодо результатів, то вони такі: інвестиції в країні збільшувалися темпами, які випереджають зростання

ВВП. Обсяг інвестицій щодо ВВП за 1991-1995 рр. становив 33 %, за 1996-2000 рр. – 32,8 %, а за наступне п'ятиріччя – майже 42 % [12].

В умовах світової фінансової кризи уряд КНР лібералізував режим іноземного інвестування, зокрема в березні 2009 р. введено нові правила у сфері прямих іноземних інвестицій.

Інвестиційна співпраця Китаю з країнами ШОС, Туркменістаном і Азербайджаном перебуває ще на ранньому етапі (нагромаджений обсяг інвестицій КНР у країнах ШОС оцінюється приблизно у 8 млрд дол. США). Її нерозвиненість пояснюють різними причинами, зокрема: певним запізненням Китаю у процесі розподілу ринків у 90-х роках, практичною відсутністю у цих країнах китайської діаспори, політичними застереженнями, слабким розвитком транспортної інфраструктури, важким економічним станом окремих країн. Проблема економічної співпраці у двосторонніх і багатосторонніх рамках (ШОС) зводиться до пошуку взаємовигідних форм, які враховують нову ситуацію у світовому господарстві: створення єдиної енергосистеми країн-ШОС, Центральноазіатського ринку вуглеводів, превентивні колективні валютно-стабілізаційні міри та співпраця в науково-технічній галузі.

Представлені показники економічних результатів китайської економіки, з огляду внутрішнього розвитку та її міжнародної економічної діяльності, засвідчують наявність колосального потенціалу, який був сформований в докризовий період і який дає змогу мінімізувати глобальні виклики та ризики сьогодення. При цьому варто підкреслити позицію китайців, їхнє ментальне сприйняття феномену криза. Китайською мовою термін "криза" складається з двох ієрогліфів: перший означає безпосередньо "криза", а другий перекладаються як слово "можливість". Відтак, у кожній кризі прихована своєрідна можливість.

Якщо виходити із класичного тлумачення економічної кризи, як фази економічного розвитку, що супроводжується абсолютним скороченням ВВП, то в Китаї кризи немає, адже ВВП зберігає позитивну динаміку. Водночас можна вести мову про те, що світові потрясіння все ж негативно вплинули на певні сегменти китайської економіки.

Формами прояву економічної кризи в Китаї були:

- уповільнення темпів зростання ВВП: у 2009 р. китайська економіка зростає не більше, ніж на 8 %, що значно нижче досягнень останнього десятиліття – 10-11 %;
- абсолютне скорочення експорту протягом семи місяців поспіль, починаючи з листопада 2008 р. У першому і другому кварталах 2009 р. експорт Китаю знизився на 25 % порівняно з аналогічним періодом минулого року;
- дефляція, що відбулася в 1 кварталі 2009 р., 1,2 % на споживчі товари і 4,6 % на товари виробничого призначення;
- зростання безробіття – (у містах рівень безробіття незначно зріс від 4,1 % у 2007 р. до 4,3 % – у першій половині 2009 р., кількість сільських мігрантів, що втратили роботу (здебільшого через закриття малих і середніх експортних підприємств у південних провінціях), досягнуло 20-30 млн людей (10-15 % від загальної кількості мігрантів).

Китайська економіка є невід'ємною частиною світового економічного простору. Глобальний виклик для Китаю в тому, чи зуміє ця країна знайти

оптимальне співвідношення своїх потреб в інтеграційній мотивації і домінуванні. Китай в цьому розумінні меншою мірою живе згідно з логікою "потреби в інтеграційній мотивації", будучи учасником формалізованих об'єднань – АТЕС і "АСЕАН+3" (Китай, Японія, Південна Корея) [15].

Попри труднощі, феномен економічного зростання Китаю не втратив своєї потенційної енергії і продовжується. Маючи значні валютні резерви, торговельний профіцит, інвестиції, Китай має необхідні ресурси, щоб першим почати відновлення [12]. Разом з тим, попри оптимістичні прогнози, все-таки залишається низка чинників соціального порядку, які зумовлюють занепокоєння як в самій КНР, так і за її межами, оскільки їхні загострення можуть дати колосальне деструктивне відлуння по всій глобальній економіці.

Висновки і пропозиції подальших досліджень. Виконане дослідження міжнародних детермінант формування Китаю як глобального лідера дає змогу сформулювати низку узагальнень та висновків. Передумовою успішної трансформації економічної системи Китаю за останні десятиліття є сприятливе поєднання ендогенних та екзогенних (міжнародних) детермінант розвитку, взаємодія яких дає змогу вирішувати пріоритетні завдання економічного зростання, модернізуючи при цьому політичну систему країни. За відносно короткий час Китай перетворився у впливового світового гравця і посів гідне місце у світовій економіці. Це підтверджують як базові показники розвитку країни (ВВП, обсяг та темпи зростання експорту, зміни у структурі промисловості та ін.), так і аналіз притоку ПІІ у Китай.

Разом з тим варто зазначити суперечливість результатів системної трансформації китайської економіки: безпрецедентний злет на міжнародний рівень та істотне погіршення соціальної динаміки. Вкотре актуальним постає питання, що є риторичним не одне десятиріччя у світовій історії: співвідношення цілей та можливих методів їхнього досягнення.

Література

1. Гельбрас В. Тридцатилетие эпохи "реформ и открытости" в Китае / В. Гельбрас // *Мировая экономика и международные отношения*. – 2009. – № 6. – С. 73-83.
2. Карлусов В. Китай: антикризисный потенциал экономики и меры борьбы с мировым кризисом / В. Карлусов // *Вопросы экономики*. – М., 2009. – № 6. – С. 125-136.
3. Китай. Особенности противодействия глобальному кризису // *БИКИ*. – М., 2009. – № 100. – С. 2-3.
4. Лабинская И. Китай: Универсальная модель модернизации / И. Лабинская, Е. Островская // *Мировая экономика и международные отношения*. – 2009. – № 8. – С. 69-81.
5. Лі Цзи Шен. Экономические реформы в Китае : учебн. пособ. / Ли Цзи Шен, О.В. Казаринова. – М. : Изд-во "Дело, 2002. – 144 с.
6. Мазаракі А.А. Порівняльний аналіз деяких економічних проблем КНР та України у перехідний період / передмова А.А. Мазаракі. – Ухань : Вид. ун-ту економіки і права Зоган, 2000. – 269 с.
7. Марцун Є. Китайський фактор. XXI століття відновлення біполярності чи виклик Пекіна і відповідь Вашингтону / Є. Марцун // *Політика і час*, 2003. – № 10. – С. 59-68.
8. Мельянец В. Экономический рост Китая и Индии: динамика, пропорции и последствия / В. Мельянец // *Мировая экономика и международные отношения*. – 2007. – № 9. – С. 18-25.
9. Михеев В. Мировой кризис как новые возможности для китайской экономики / В. Михеев // *Общество и экономика*. – М., 2009. – № 6. – С. 41-61.
10. Міжнародні економічні відносини / за заг. ред. А.А. Мазаракі / Опорний конспект лекцій. ЦПНМВ КНТЕУ, 2009-213 с.

11. Самсоненко Н. Інвестиції як зміцнення українсько-китайських відносин / Н. Самсоненко // Діловий вісник. – К. : Вид-во "Либідь", 2009. – № 8. – С. 3-8.
12. Кутахов В. Экономическая ситуация в Китае / В. Кутахов. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.rondon.org/polit-090420102502>.
13. Зюзин А. Экономическая политика КНР в условиях кризиса / А. Зюзин. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.rondon.org/polit-081204182520>.
14. Айкенберри Дж. Подъем Китая и будущее Запада / Дж. Айкенберри. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.globalaffairs.ru/numbers/34/10439.html>.
15. Перспективы социально-экономического развития Китая. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.rondon.org/polit-090112104532>
16. Офіційний статистичний сайт Міністерства статистики Китайської народної. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.stats.gov.cn>.
17. Офіційний сайт Організації економічного співробітництва та розвитку. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.oecd.org>
18. Офіційний сайт ЮНКТАД. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.unctad.org>

Кудырко Л.П., Пугачевская К.И., Пугачевская К.С. Международная составная феномена китайской экономики в контексте глобального лидерства

Рассмотрены детерминанты усиления роли Китая как глобального лидера. Проанализированы динамика внешней торговли и международного инвестирования КНР, их влияние на ускорение экономического развития и решения социальных проблем. Определены проблемные аспекты функционирования китайской экономической модели в условиях глобального финансово-экономического кризиса и обострения внутренних противоречий социально-экономического развития.

Ключевые слова: глобальное лидерство, социально-экономическое развитие, глобальный финансовый кризис, конкурентоспособность, международные инвестиции.

L.P. Kudirko, K.J. Puhachevska, K.S. Puhachevska. The international element of the China's economic phenomenon in the context of global leadership

The determinants of strengthening the role of China as a global leader are examined. The dynamics of foreign trade and international investment of China and their impact on accelerating economic development and solving social problems are analysed. The article defines problematic aspects of the Chinese economic model in the global financial crisis and worsening internal contradictions of the socio-economic development.

Keywords: global leadership, socio-economic development, global financial crisis, competitiveness, international investment.

УДК 658:005.591.43

*Проф. О.Є. Кузьмін, д-р екон. наук;
аспір. І.З. Салата – НУ "Львівська політехніка"*

**РЕКОМЕНДАЦІЇ З ОЦІНЮВАННЯ ПОТЕНЦІЙНИХ
ФРАНЧАЙЗИ МАШИНОБУДІВНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ**

Наведено критерії відбору потенційних франчайзі машинобудівними підприємствами з метою формування франчайзингової системи. Виокремлено логічні та послідовні етапи процесу відбору потенційних партнерів.

Ключові слова: франчайзингова система, франчайзер, франчайзі.

Постановка проблеми. Останні роки розвитку української економіки можуть бути охарактеризовані тенденцією до поширення серед суб'єктів господарювання сучасних форм співпраці. До таких форм, зокрема, належить